

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Факультет психології
Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність А4 (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри психології розвитку
Протокол № 1 від 26 серпня 2025р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Психологія»
Викладач (-і)	Опанасюк Ірина Василівна
Контактний телефон викладача	+380686256993
E-mail викладача	iryna.opanasiuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс «Психологія» складається з трьох змістових модулів: «Загальні питання психології», «Психічний розвиток людини на різних вікових етапах життя», «Професійна діяльність учителя. Психологія навчання і виховання особистості» і спрямований на вивчення психічних процесів та станів, індивідуально-психологічних особливостей, основних закономірностей розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя. Студенти отримають знання про ключові періоди психічного розвитку особистості (дитинство, юність, дорослість і пізню дорослість) та їх вплив на формування особистості й педагогічну практику. Курс спрямований на розуміння і застосування педагогічних стратегій та методик, які сприяють оптимальному розвитку та навчанню різних вікових груп.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення курсу «Психологія» є <i>ознайомлення</i> студентів із теоретичними поняттями загальної, вікової та педагогічної психології, <i>вивчення</i> закономірностей психологічного розвитку людей різного віку; <i>формування</i> здатності застосовувати психологічний інструментарій для виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості; <i>розвиток</i> навичок конструктивної взаємодії, толерантності та поваги до різниці в індивідуальних можливостях та темпах розвитку учасників освітнього процесу. Курс навчання «Психологія» спрямований на формування компетентностей, які необхідні для професійної діяльності в умовах сучасної школи. Основними цілями у вивченні даної навчальної дисципліни є розкриття основних проблем, які розглядаються у рамках психології, опанування здобувачами освіти навичками порівняльного аналізу вікових періодів, новоутворень, вікових криз; вміннями розв'язувати психолого-педагогічні задачі, допомагати особистості у подоланні труднощів та конфліктів на різних етапах вікового розвитку.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

СК13. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан, формувати ціннісні ставлення в учнів, організовувати безпечне, вільне від насильства й цькування освітнє середовище.

СК14. Здатність розвивати позитивну самооцінку та ідентичність здобувачів освіти, формувати спільноту, в якій враховують і поважають права кожного.

СК15. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття, емоції та потреби інших учасників освітнього процесу, керувати власними емоційними станами, шукати ефективні шляхи мотивації здобувачів освіти.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни. Програмні результати навчання для предметної спеціальності (ПРН) А4.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»

ПРН3. Виявляти критичне мислення, аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел, включно з цифровими ресурсами, визначати власну позицію із суперечливих питань.

ПРН5. Знати зміст і методологію, сучасні наукові дослідження базових історичних дисциплін, володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки.

ПРН12. Організовувати інклюзивне, безпечне та підтримувальне освітнє середовище з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей учнів.

ПРН13. Формувати в учнів визначені державними стандартами ключові компетентності, результати навчання, критичне мислення, навички самооцінювання, демократичну культуру і соціальну відповідальність.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
лекції	Денна	Заочна
	44	12
семінарські, практичні заняття	56	8
самостійна робота	80	160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
2, 3	А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	1, 2	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин					
	лекції		практичні заняття		сам. роб	
Модуль І Загальні питання психології	денна	з.ф.н.	денна	з.ф.н.	денна	з.ф.н.

Тема 1. Предмет і завдання психології. Психологія як наука. Етапи історичного поступу психології. Місце психології в системі наук. Основні галузі психології. Предмет, об'єкт, завдання, принципи психології. Значення психології для професійної діяльності вчителя історії та громадянської освіти .	2	2	2	2	4	10
Тема 2. Особистість у діяльності і спілкуванні Поняття про особистість, індивід, індивідуальність. Структура особистості. Активність особистості та її джерела.	2		2		4	10
Тема 3. Соціальні групи. Поняття про групи. Міжособистісні стосунки у групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках. Методи запобігання та вирішення конфліктів. Безпечне середовище у класі .	2		2		4	10
Тема 4. Психічні процеси. Відчуття і сприймання. Найбільш базовий психічний процес, що забезпечує контакт із зовнішнім світом. Ознайомлення з видами відчуттів (зорові, слухові, тактильні тощо). Сприймання вищий психічний процес, який формує цілісне уявлення про об'єкти і явища на основі відчуттів. Механізми та типи сприймання (зорове, слухове, комплексне). Особливості роботи цих процесів під час навчання історії.	2	2	4		4	10
Тема 5. Психічні стани. Емоції і почуття. Психічні стани, що відображають ставлення людини до об'єктів та подій. Класифікація емоцій, роль почуттів у поведінці та мотивації особистості . Страх і тривожність. Емоційний клімат класу, роль учителя та психолога.	2		2		4	10
Тема 6. Страх і тривожність. Психологічна підтримка учнів під час війни.	2		2		4	10

Тема 7. Воля - психічний процес регуляції поведінки та досягнення цілей. Вольові дії та процеси. Вольові якості (наполегливість, рішучість). Взаємозв'язок волі з емоційною сферою та самоконтролем.	2		2		4	10
Тема 8. Мислення і пам'ять. Мислення. Процес опрацювання інформації, вирішення проблем, прийняття рішень. Види мислення (логічне, наочне, образне, абстрактне). Пам'ять. Основна когнітивна функція для збереження та відтворення інформації. Види пам'яті (сенсорна, короткочасна, довготривала). Особливості роботи цих процесів під час навчання історії.	2		2		4	10
Тема 9. Уява. Основні характеристики уяви. Уява та креативність.. Процес творчого моделювання образів і ситуацій на основі досвіду. Роль у навчанні, творчості та плануванні.	2		4		4	10
Тема 10. Індивідуально-психологічні особливості Поняття про темперамент. Фізіологічне підґрунття темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту. Характер.	2	2	4		4	10
Тема 11. Психологічні виміри здібностей: взаємозв'язок між типами і рівнями прояву. Поняття про здібності. Види здібностей. Рівні прояву здібностей.	2		2		4	10
Модуль II Психічний розвиток людини на різних вікових етапах життя						
Тема 1. Загальні питання вікової психології. Вікова психологія та її становлення як науки. Основні проблеми, які розглядаються у рамках вікової психології. Структура, функції і завдання вікової психології. Методи вікової психології. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	2	2	2	2	4	5

Тема 2. Психологія дитинства. Зародження психіки дитини у пренатальному періоді. Особливості розвитку новонародженого та немовляти. Психологічні особливості дітей раннього віку. Психологічний і особистісний розвиток дитини в дошкільному віці. Психологія молодшого школяра.	2	2	4		4	5
Тема 3. Психологія підліткового віку. Криза підліткового віку. Розвиток самооцінки в підлітковому віці. Особливості фізичної активності особистості у підлітковому віці.	2		2	2	4	10
Тема 4. Насильство та булінг як психологічна проблема в школі та суспільстві. Поняття насильства та булінгу. Психологічні причини насильства та булінгу Агресивність і конфліктність підлітків. Рекомендації з вивчення соціально-психологічного клімату в закладах освіти.	2		2		3	5
Тема 5. Усиновлення і розвиток особистості дитини: психологічна підтримка та громадянська свідомість усиновителів. Поняття «усиновлення». Психологічні особливості усиновлених дітей. Усвідомлення прав дитини та формування соціальної відповідальності. Виховання емпатії, толерантності та активної громадянської позиції. Практична підтримка. Вправи та ігри на розвиток довіри та емоційної близькості. Групові техніки адаптації та обговорення реальних кейсів.	2		2		3	5
Тема 6. Особливості психологічного розвитку особистості у період ранньої дорослості та формування громадянської компетентності. Психологічні особливості ранньої дорослості : формування ідентичності та автономності; пошук життєвих цінностей і соціальної ролі; емоційна зрілість та розвиток саморегуляції. Особливості когнітивного розвитку особистості у період ранньої дорослості. Емоції та мотиви особистості у період ранньої дорослості.	2		2		3	5
Тема 7. Формування громадянських компетентностей: толерантність, емпатія та повага до прав людини; активна участь у	2		2		3	5

громадському житті, волонтерство, соціальні проєкти; усвідомлення відповідальності за власні рішення та дії в суспільстві. Розробка плану волонтерського або громадського проєкту. Психологічні та соціальні ефекти участі в проєктах: розвиток емпатії, співпереживання, соціальної відповідальності. Вплив волонтерської діяльності на самооцінку та ідентичність молодих дорослих.						
Модуль III Професійна діяльність учителя. Психологія навчання і виховання особистості.						
Тема 8. Психологія учбової діяльності. Загальна характеристика навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності. Мотиваційний та операційний компоненти навчальної діяльності. Контроль і самоконтроль у структурі навчальної діяльності. Самостійна навчальна діяльність. Змістовний компонент навчальної діяльності. Формування і розвиток навичок.	2		4		3	2
Тема 9. Психологія навчання і виховання особистості. Загальна характеристика процесу навчання і виховання. Психологічна теорія інтелекту Говарда Гарднера та її вплив на навчання та розвиток дітей у контексті вікової та педагогічної психології. Основні типи інтелектуальної обдарованості. визначені Г. Гарднером.	2	2	2		3	2
Тема 10. Професійна діяльність вчителя. Психологічні особливості встановлення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу. Поняття «взаємодія», основні характеристики педагогічної взаємодії. Стратегії конструктивної педагогічної взаємодії Томаса Гордона.	2		4	2	3	3
Тема 11. Професійна компетентність та саморозвиток учителя. Психологічні аспекти професійної самореалізації. Рефлексія педагогічної діяльності та розвиток професійної майстерності. Профілактика професійного вигорання та підтримка емоційного стану. Формування особистісних та громадянських	2		2		3	3

компетентностей у процесі роботи з учнями.						
	44	12	56	8	80	160
7. Система оцінювання навчальної дисципліни						
Загальна система оцінювання	Вид контролю: залік – 2 сем. екзамен— 3 сем.					
навчальної дисципліни	Максимальна кількість балів – 100. Практичні, семінарські заняття – 30 балів, Самостійна робота / індивідуальне/творче завдання – 15 балів. Контрольна робота – 5 балів. Залік/Екзамен – 50 балів.					
Вимоги до письмової роботи	Тематичне тестування					
Семінарські /практичні заняття	Максимальна оцінка – 30 балів.					
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань					
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік, екзамен Форма здачі – комбінована (усна, письмова).					
7. Політика навчальної дисципліни						

1. *Письмові завдання* виконуються у формі контрольної тестової роботи.
2. *Академічна доброчесність*. Принципи академічної доброчесності лежать в основі викладання та взаємодії зі студентами. Ця підготовка базується на Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенні про Комісію з етики та академічної доброчесності, а також Положенні про запобігання академічному плагіату в університеті. Ознайомитися з цими документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>.
3. *Відвідування занять*. Пропуски практичних занять студент повинен відпрацювати згідно з «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», внесеним змінами від 19 травня 2023 р. (Наказ № 309).
4. *Контроль знань* здобувачів регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» і «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р. <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsia-osvitnjogo-protsesu.pdf>
- Результати *неформальної освіти* зараховуються на основі «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», доступного за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>
- 5.

8. Рекомендована література

Основні нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» (у редакції від 01.01.2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.08.2024).
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://univd.edu.ua/index.php?id=99&lan=ukr>.
4. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату> (дата звернення: 01.08.2024).

Основна

1. Бедлінський О. І. Проблема періодизації підліткового віку в сучасному суспільстві. Практична психологія та соціальна робота. 2, 2011. С.49-54. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/716/1/ПРОБЛЕМА%20ПЕРІОДИЗАЦІЇ%20ПІДЛІТКОВОГО.pdf> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 112с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П.Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека К., Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. К.: КНЕУ, 2019. 390, [2]
5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
6. Москалець В. П. Зоопсихологія та порівняльна психологія: підручник. Вид. 2, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 225 с. С. 42-47; 54-62; 101-115; 133-151.
7. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ-Івано-Франківськ: «Нова Зоря», 2020. 436 с.
8. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 3-ге, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с.
9. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Затверджені Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р.

- № 584. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx (дата звернення: 01.08.2024).
10. Поліщук В. М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці: базові симптомокомплекси: монографія. Суми. *Університетська книга*. 2018. 477 с.
11. Поліщук В.М. Вікова періодизація та вікова класифікація. Науковий вісник Харківського університету. Серія Психологічні науки. 2017.(2). С.103-108. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [nvhkr_2017_1\(2\)_21.pdf](https://nvhkr_2017_1(2)_21.pdf) (дата звернення: 01.08.2024).
12. Савчин М. В Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид, перероб., допов. Київ. *Академія*. 2017. 366с.
13. Павелків Р.В. Вікова психологія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/psihologiya/1473452495/s-3?page=1> (Дата звернення 01.09.2024).

Допоміжна:

1. Isaieva, S., Leshchenko, M., Sulaieva, N. (2019). Implementation of Thomas Gordon's Communicative Pedagogy in Ukrainian Educational Realities. *Advanced education, Special Issue 11*, 40–45.
2. Коць М. О., Ятчук Т. М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами. *Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 12. Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред.кол.: Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2019. С. 120-127.
3. Опанасюк І.В. Програма розвитку EQ старшокласників арт-терапевтичними та допоміжними засобами. *Збірник наук. праць : Психологія : реальність і перспективи*. Рівне, 2021. Вип. 16. С. 146-155.
4. Опанасюк І.В. Використання арт-терапевтичних технологій в розвитку емоційного інтелекту старшокласників. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. праць*. Рівне, 2022. Вип. 19. С. 85-91.
5. Опанасюк І.В. Використання арт-терапевтичних технологій у розвитку усвідомлення підлітками особистісного емоційного простору. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. праць*. Рівне, 2023. Вип. 20. С. 135-143.
6. Опанасюк І.В. Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. праць*. Рівне, 2024. Вип. 22. С.86-93.
7. Опанасюк І.В. Мандалотерапія як засіб розвитку особистісних ресурсів підлітка. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. праць*. Рівне, 2025. Вип. 24. С.106-113.
8. Хімчук Л.І. Дидактичні аспекти формування «образу-Я» сучасного вчителя та його компетентності з проєктування успішного професійного майбутнього. «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») № 5(5) 2021.
9. Хімчук Л.І. Дидактична система формування базових компетентностей у майбутніх учителів початкової школи: дис....док.пед.наук:13.00.09/ Хімчук Ліліана Іванівна. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. 446с
10. Katie Davis, Joanna Christodoulou, Scott Seider, and Howard Gardner. The Theory of Multiple Intelligences [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/317388610_The_Theory_of_Multiple_Intell

igences/link/59385ed10f7e9b32b7f71dcf/download

Інформаційні ресурси:

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2024).
3. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua/> (дата звернення: 01.08.2024).